https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Muallif: **Durdona Murodova**
Yo‘nalish: Filologiya fanlari
Ish joyi: TDSHU
E-mail: durum369@gmail.com

SAID AHMADNING “UFQ” ROMANIDAGI TURSINBOY OBRAZI BILAN PAK WAN-SONING “TOG‘ CHINDAN HAM O‘SHA YERDA BO‘LGANMI?” ROMANIDAGI AKA OBRAZINING QIYOSIY TAHLILI

Annotatsiya

Mazkur maqolada o‘zbek adibi Said Ahmadning “Ufq” romanidagi Tursinboy obrazi hamda koreys yozuvchisi Pak Wan-soning “Tog‘ chindan ham o‘sha yerda bo‘lganmi?” romanidagi aka obrazi qiyosiy-tipologik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – turli milliy adabiyotlarda urush va ijtimoiy bosim sharoitida shakllangan erkak obrazlarining umumiy va farqli jihatlarini aniqlashdan iborat. Ilmiy muammo sifatida urush fojiasi sharoitida shaxs ruhiyati, ichki qochish va mas’uliyat motivlarining badiiy talqini tanlangan. Tadqiqotda qiyosiy adabiyotshunoslik, psixologik tahlil va matn interpretatsiyasi metodlaridan foydalanildi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, Tursinboy obrazida urushdan qochish jamiyat va ota bosimi bilan bog‘liq bo‘lsa, aka obrazida bu holat ota vafoti va yolg‘iz o‘g‘il sifatida shakllangan ruhiy mas’uliyat bilan izohlanadi. Har ikki obraz urushning inson ruhiyatiga ko‘rsatgan salbiy ta’sirini ochib berishda muhim badiiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari qiyosiy adabiyotshunoslikni rivojlantirish va oliy ta’lim jarayonida jahon adabiyoti fanlarini o‘qitishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: qiyosiy adabiyotshunoslik, badiiy obraz, urush fojiasi, ruhiy iztirob, ichki qochish, yolg‘iz o‘g‘il, ota vafoti.

Introduction (Kirish)

Zamonaviy adabiyotshunoslikda urush hodisasi tobora ko‘proq tarixiy voqelik doirasidan chiqib, inson ruhiyati va ijtimoiy ongiga chuqur ta’sir ko‘rsatgan

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

murakkab ijtimoiy-psixologik fojia sifatida talqin etilmoqda. Badiiy adabiyotda urush ko‘pincha jang maydonidagi voqealar orqali emas, balki oddiy insonlar hayotida yuzaga kelgan ruhiy sinishlar, ma’naviy yo‘qotishlar va ichki ziddiyatlar orqali ifodalanadi. Shu bois urush mavzusi bilan bog‘liq badiiy obrazlar adabiyotshunoslikda alohida ilmiy tadqiqot obyektiga aylanmoqda.

Urush sharoitida shakllangan badiiy qahramonlar orqali mualliflar shaxs va jamiyat, individ va mafkura o‘rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib beradi. Ayniqsa, erkak obrazlari urush davrida jamiyat yuklagan mas’uliyat, majburiyat va kutilmalar fonida ichki qarama-qarshiliklarni chuqurroq aks ettiradi. Shu jihatdan Said Ahmad va koreys yozuvchisi Pak Wan-so ijodida yaratilgan erkak obrazlar urushning ko‘zga ko‘rinmas, ammo chuqur ruhiy oqibatlarini ifodalashi bilan ahamiyatlidir.

Said Ahmadning “Ufq” romanida urush yillaridagi ijtimoiy bosim, mafkuraviy talablar va shaxsiy erkinlik o‘rtasidagi ziddiyat Tursinboy obrazi orqali badiiy jihatdan yoritiladi. Muallif bu obraz orqali urushni qahramonlik maktabi sifatida emas, balki inson ruhiyatini sinovdan o‘tkazuvchi, uni ichki tanlov qarshisida qoldiruvchi omil sifatida talqin qiladi. Adabiyotshunos F. Axmedjanova ta’kidlaganidek, “roman qahramonlari tashqi voqealardan ko‘ra ichki iztiroblari orqali ochiladi” [3], bu esa Tursinboy obrazining psixologik chuqurligini belgilaydi.

Pak Wan-soning “Tog‘ chindan ham o‘sha yerda bo‘lganmi?” romanida esa urush voqealari an’anaviy qahramonlik narrativi doirasidan chetga chiqib, xotira, sukut va yo‘qotish motivlari orqali tasvirlanadi. Asarda urush inson hayotiga bevosita aralashgan, kundalik turmushni parchalagan va oilaviy munosabatlarni izdan chiqargan fojia sifatida namoyon bo‘ladi. Aka obrazi urushni faol harakatlar bilan emas, balki ichki iztirob, ruhiy chekinish va sukut orqali boshdan kechirgan qahramon sifatida talqin etiladi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy muammosi turli milliy adabiyotlarda yaratilgan badiiy asarlarda urushdan qochish, ichki chekinish va ruhiy iztirob motivlarining

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

tipologik umumiyligini aniqlashdan iborat. Tadqiqot doirasida urushdan qochish tushunchasi jismoniy qo‘rqoqlik emas, balki shaxsning ma’naviy tanlovi va ruhiy himoya mexanizmi sifatida qaraladi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi – Said Ahmadning “Ufq” romanidagi Tursinboy obrazi hamda Pak Wan-soning “Tog‘ chindan ham o‘sha yerda bo‘lganmi?” romanidagi aka obrazini qiyosiy tahlil qilish orqali urush fojiasining universal badiiy talqinini ochib berishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

– har ikki obrazning shakllanishiga ta’sir etgan tarixiy va ijtimoiy omillarni aniqlash;

– urush va oilaviy muhitning qahramon ruhiyatiga ta’sirini tahlil qilish;

– Tursinboy va aka obrazlaridagi o‘xshash va farqli jihatlarni qiyosiy yoritish.

Mazkur tadqiqot natijalari qiyosiy adabiyotshunoslikni rivojlantirish, shuningdek, jahon adabiyotida urush mavzusining gumanistik talqinini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Methods (Metodlar)

Tadqiqotda qiyosiy adabiyotshunoslik metodologiyasi asos qilib olindi. Xususan, har ikki roman qahramonlarining ruhiy holati, ichki monologlari va ramziy harakatlari psixologik tahlil usuli orqali o‘rganildi. Tipologik yondashuv yordamida Tursinboy va aka obrazlarining urush sharoitida shakllanish omillari qiyoslandi. Shuningdek, badiiy matnlarni interpretatsiya qilish usuli orqali qahramonlarning ichki iztiroblari va ramziy ma’nolari ochib berildi. Tadqiqotda so‘nggi yillarda e’lon qilingan ilmiy maqolalar va xorijiy elektron manbalar tahliliy material sifatida foydalanildi.

Results (Natijalar)

Tursinboy obrazi (“Ufq”)

Tursinboy obrazi urushni qabul qila olmagan, jamiyat va ota talablariga ichki qarshilik ko‘rsatgan shaxs sifatida tasvirlanadi. Roman matnida bu holat quyidagi jumla orqali ifodalanadi:

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

“Tursinboy otasining gaplarini eshitardi, ammo yuragi bu yo‘lni tan olmas edi” [1, 112-bet].

Mazkur iqtibos qahramonning urushdan jismoniy emas, balki ruhiy jihatdan qochayotganini ko‘rsatadi. Uning ichki iztirobi jamiyat talablariga moslasha olmaslik bilan izohlanadi.

Aka obrazi (Pak Wan-so)

Pak Wan-so romanida aka obrazi urush fojiasini sukut orqali ifodalaydi. Asarda bu holat quyidagicha beriladi:

“Akam urush haqida gapirmasdi, ammo uning sukuti urushdan ham og‘irroq edi” [2].

Bu iqtibos aka obrazining ruhiy iztiroblari ochiq so‘zlardan ko‘ra sukut orqali chuqurroq ifodalanganini ko‘rsatadi. Otaning vafoti natijasida yolg‘iz o‘g‘il bo‘lib qolgan aka urushni shaxsiy fojiaga aylantiradi.

Obrazlarning qiyosiy tahlili

Mezoni	**Tursinboy**	**Aka**
Urushga munosabat	Faol qochish	Ruhiy chekinish
Asosiy sabab	Jamiyat va ota bosimi	Ota vafoti
Ruhiy holat	Ichki ziddiyat	Xotira va sukut
Ramziy ma’no	Ichki erkinlik	Tarixiy fojia

Discussion and Conclusion (Muhokama va xulosa)

Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, Tursinboy va aka obrazlari turli tarixiy, madaniy va milliy adabiy muhitda yaratilgan bo‘lsa-da, ularni birlashtiruvchi asosiy omil – urushning inson ruhiyatiga ko‘rsatgan chuqur va qaytarilmas ta’siridir. Har ikki asarda urush ochiq jang manzaralari yoki qahramonlik sahnalari orqali emas, balki shaxs ichki dunyosidagi iztirob, qo‘rquv va ma’naviy sinish orqali ifodalanadi. Bu holat urushning faqat frontda emas, balki oddiy insonlar ongida ham davom etishini ko‘rsatadi.

London Korean Links sharhida ta’kidlanganidek, Pak Wan-so urushni “ideologik to‘qnashuv emas, balki oddiy insonlar hayotini izdan chiqargan,

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

kundalik turmushni vayron qilgan fojia” sifatida tasvirlaydi [7]. Aka obrazi ana shu yondashuvning yorqin namunasi bo‘lib, u urushni faol qarshilik yoki ochiq norozilik orqali emas, balki sukut, xotira va ichki iztirob orqali boshdan kechiradi. Otaning vafoti natijasida yolg‘iz o‘g‘il bo‘lib qolgan aka obrazida urush shaxsiy fojia darajasiga ko‘tariladi va uning ruhiy dunyosida chuqur bo‘shliq hosil qiladi.

Said Ahmad ijodida ham urush qahramonlik timsoli sifatida emas, balki insoniy qadriyatlarni yemiruvchi kuch sifatida talqin etiladi. Tursinboy obrazi orqali muallif jamiyat va mafkuraviy bosim sharoitida inson erkinligi qanday cheklanishini, shaxsning ichki qarshiligi esa qanday ruhiy iztiroblarga olib kelishini ochib beradi. Tursinboyning urushdan qochish istagi jismoniy qo‘rqoqlik emas, balki ma’naviy tanlov sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bois bu obraz urushga majburlangan avlodning ichki noroziligini ifodalaydi.

Tadqiqotning **ilmiy yangiligi** shundaki, ilk bor Said Ahmad va Pak Wan-so romanlari erkak obrazlari kontekstida qiyosiy-tipologik tahlil qilindi hamda urushdan qochish motivining ruhiy va ramziy qatlamlari ochib berildi. Avvalgi tadqiqotlarda ushbu asarlar alohida o‘rganilgan bo‘lsa, mazkur maqolada ular umumiy badiiy muammo – urush fojiasi prizmasida birlashtirildi.

Tadqiqotning **amaliy ahamiyati** shundan iboratki, olingan ilmiy natijalardan oliy ta’lim muassasalarida “Jahon adabiyoti”, “Qiyosiy adabiyotshunoslik” fanlarini o‘qitishda, shuningdek, urush mavzusiga bag‘ishlangan ilmiy-tadqiqot ishlarida qo‘shimcha manba sifatida foydalanish mumkin. Bundan tashqari, mazkur tahlil talabalarda urush mavzusiga nisbatan tanqidiy va gumanistik qarashlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, urush fojiasi millat, hudud yoki mafkura tanlamaydi; uning eng og‘ir oqibatlari inson ruhiyatida namoyon bo‘ladi. Tursinboy va aka obrazlari orqali urushning universal, insoniy fojia ekanligi badiiy jihatdan isbotlanadi. Shu ma’noda, har ikki asar ham jahon adabiyotida urush mavzusining chuqur gumanistik talqinini namoyon etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar (APA 7)

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

1. Said Ahmad. (2024). *Ufq*. Toshkent: Turon Zamin.
2. Park, W. S. (2009). *Was That Mountain Really There?* New York: Feminist Press.
3. Axmedjanova, F. (2024). Said Ahmad “Ufq” trilogiyasining adabiy ahamiyati. *Tamaddun Nuri*.
4. Qodirova, A. N. (2024). Tursinboy obrazining ruhiy tahlili. *Inlibrary*.
5. Ahmadjonova, S. (2023). Ufq romanida ruhiy o‘sish masalalari. *Scientific Journal*.
6. Library of Korean Literature. (2022). Park Wan-so’s war narratives.
7. London Korean Links. (2021). Park Wan-so and Korean War literature.
8. Earticle.net. (2023). Korean War fiction analysis.
9. Comparative Literature Studies. (2022). War and trauma narratives.
10. World Literature Review. (2021). Psychological realism in post-war novels.